

temveč postane še bolj proletarski. Podobno kot šele izvedeni finančni instrumenti v nasprotju z nerodnim in arhaičnim zlatom ali papirnatim denarjem predstavljajo resnično kapitalistični denar (Bryan in Rafferty, 2006), začne proletarijat izgubljati še zadnje sledi predkapitalistične rokodelske avtonomije in postaja resnični kapitalistični proletarijat, čeprav folklorna pisanost in mnogoterost njegovih kulturnih praks to spoznaje tistim, ki imajo težave z ločevanjem med različnimi ravnmi abstrakcije, to spoznanje včasih onemogoča (Čurković, 2012: 24).

Ozkemu ekonomističnemu in individualističnemu gledanju na izobraževanje kot akumulacijo človeškega kapitala seveda lahko oporekamo tudi s stališča družbe kot celote oziroma javnega dobrega – če je izobraževanje več kot le nabiranje konkurenčne prednosti na trgih delovne sile, potem je javno financiranje in kolektiven nadzor nad šolskimi politikami upravičen. Dejansko so teoretiki človeškega kapitala namenili veliko prostora razmerju med individualnimi in družbenimi donosi investicij v človeški kapital tako v njegovi tehnični (kako izračunati eno in drugo) kot načelni razsežnosti (kako glede na njuno razmerje določiti obseg javnega financiranja in smer izobraževalnih politik). Tudi Machlup se ne izogne temu vprašanju, a ga reši na eleganten in morda najbolj značilno neoliberalen način: osnovni problem določanja družbenih donosov investicij v človeški kapital je, da v svobodni družbi (kot bi rekla Margaret Thatcher) družba ne obstaja (Machlup, 1984: 441). Ali, rečeno polanyijevsko, če so družbeni problemi in javno dobro dani le delno, fragmentarno in če (kar je po Popperju temeljna predpostavka svobodne in odprte družbe) ne obstaja nobena centralna politična instanca, ki bi lahko določala ali smela določati, kaj je javni interes, je tudi argument za kolektivni demokratični nadzor nad izobraževalnimi politikami neveljaven. Če so vse, kar obstaja, intelektualno omejeni posamezniki (in njihove družine), ki svobodno sledijo svojim zasebnim ciljem in načrtom, potem je edini smiselni način, kako zagotoviti obče dobro in služiti javnemu interesu, in hkrati prva linija obrambe proti zdrsu v nesvobodno in zaprto, totalitarno družbo aktivno in dosledno vzpostavljanje in vzdrževanje »odprtosti« družbe oziroma uveljavljanja »višjega načela« na vseh družbenih področjih in v vseh družbenih institucijah. Machlup sicer priznava argumente proti strogo ekonomski usmeritvi izobraževalnih politik, a jih zavrne z argumentom nujnosti predreditve objektivnim ekonomskim zakonom:

»Državno odločitev, da financira in spodbuja visoko izobraževanje kot tako, ne glede na specifične predmete in raziskovalne teme, lahko zagovarjamo na ravni kulture, kot podpora družbi blaginje, ki ceni višje kulturne